

NÕO KOOL

300

AGNES-ASTA MARAND

1.

NÕO KOOLI ASUTAMINE (1686 — PÕHJASÕDA)

Talvel 1686/87 olevat paarkümmend Nõo poissi esimest korda koolipinki istunud. Seda kinnitab Bengt Gottfried Forseliuse kiri 28. juunist 1687 piiskop J. H. Gerthile Stockholmi, milles on öeldud, et läinud talvel on tema õpilaste abiga Liivimaal üheteistkümnelt kohas koole peetud, nende hulgas Nõos.

Aastal 1684 asutati Tartu lähedal Piiskopi mõisas õpetajate seminar (hiljem toodi kool linnale lähemale), mis nelja tegevusaasta jooksul andis haridust umbes 160 noormehele, kellest paljud asusid kirjatarkust õpetama Eesti- ja Põhja-Liivimaa koolides. B. G. Forseliuse kirja põhjal võib oletada, et esimesi tema seminari lõpetanuid (nime ei ole õnnestunud välja selgitada) sai koolmeisteri koha Nõos.

Juba järgmisel talvel (1687/88. õ.-a.) loodi Nõo kihelkonnas veel kaks kooli — Lukel ja Rõhul. Nõos oli 22, Lukel 23, Rõhul 8 poissi — kokku 53 õpilast. Õppida soovijaid olevat olnud rohkemgi, isegi abielus ja leskmehed, nagu pastor Poppiuse aruandest nähtub, oleksid meelsasti lugemist ja laulmist õppinud, kui vaid ruumid kiriku juures lubanuksid.

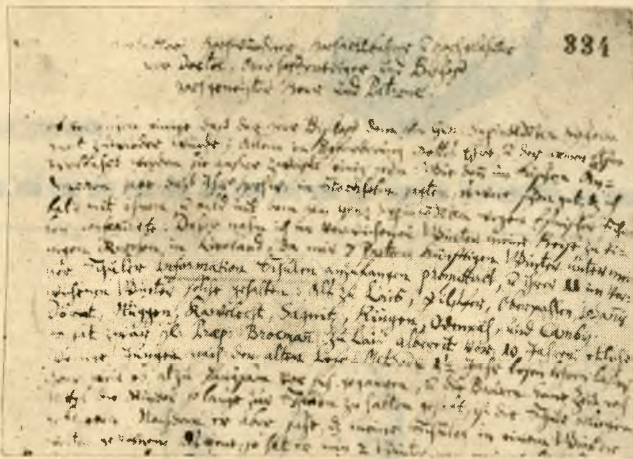
Forselius, kes oli tuttav Komensky pedagoogiliste vaadete ja meetoditega, püüdis kooliõpetust elule lähendada. Koos Johann Hornungiga lihtsustas ta eesti kirjaviisi, tuues seda kõnekeelele lähemale. Oma aabitsas kasutas ta uuendatud kirjaviisi ja uut lugemise õpetamise meetodit, nn. häälikumeetodit. Oletatavasti töid Forseliuse seminari lõpetanud koolmeistrid kihelkonnakoolidesse kaasa ka Forseliuse aabitsa ja lugemisõpetuse meetodi. Tartu Maarja koguduse pastor Schütz kirjutas 18. juunil 1688 Forseliusele, et Sangaste praost Rauschert, kes aabitsaid kõita laskis, saatnud talle 100 ABC-raamatut, millest ta andnud osa naaberkihelkondade poistele, kes tulnud tema juurde aabitsaid paluma. Nimetatud on Nõo, Kambja ja Võnnu kihelkonda. Schützile meeldib eesti noorte tahe õppida lugema ja ta tunneb heameelt, et ka tütarlapsed on asunud lugemist õppima. Ta usub, et kui peres üks poiss lugeda oskab, õpetab see ka oma vendi ja õdesid.

Kool pidi esialgu õpetama lapsed lugema, katekismust tundma ja kirikulaule laulma. Lugemikuks oligi katekismus, millele peagi lisandus Vastne Testament (ilmus 1686). Lauluraamat oli nii lugemise kui ka laulmise tarbeks. Veidi olevat õpetatud arvutamistki, sest aabitsas oli ka numbraid. Mõnel pool olevat arvutamist ja kirjutamist õpetatud eritasu eest.

2.

NÕO KOOL TSARISMI AJAL

Ilmselt töötas kool Nõos kuni Põhjasõjani. Siis tuli mõningane paus, sest ajad olid rasked. Sõda, nälg.

Kõrgaadlik, kõrgauväärne, kõrgeauline ja kõrgesti õpetatud härra doktor, ülemhoovijutlustaja ja piiskop, kõrgelt heatahtlik härra ja patroon.

Mõned soovivad, et härra piiskop oleks täiesti teist meelt kui superintendent Fischer, aga Jumala au ja vaeste eestlaste heaolu nõudmises on nad kahtlemata üksmeeles: nagu see on mul värskelt meeles, mida Teie Kõrgeauline Stockholmis ütles, et oleks hea, kui ma peaksin eesti koolide pärast nõu kord Teie kõrgeaulisega, kord härra superintendendiga: Pärast seda võtsin ma läinud talvel ette reisi mõnda Liivimaa kihelkonda, kus seitse pastorit on lubanud tuleval talvel minu õpilaste abiga kooliõpetust alustada, ja üks teist nendest on läinud sel. Piilsteres, Põltsamaal, /Kolga/Jaanis, Tartus, Nõos, Puhjas, Sangastes, Rõngus, Otepääl ja Kambjas.

Jäädes Teie Kõrgeauliseks sõnakuulelikuks. teenrjks

Bengt Gottfried Forselius

Risti Pastoraadis 28. juunil a. /16/87 kiirustades.